

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain, kaivoslain 40 ja 58 §:n ja ydinenergilain 23 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain, kaivoslain 40 ja 58 §:n ja ydinenergilain 23 §:n muuttamisesta (HE 169/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Tarja Virkkunen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Kirsi Levä, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
- johtava asiantuntija Eliisa Irpola, Kemianteollisuus ry
- erityisasiantuntija Jari Natunen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- professori Ismo Pölönen, Itä-Suomen yliopisto
- Geologian tutkimuskeskus GTK
- Suomen Kuntaliitto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Energiateollisuus ry
- Kaivosteollisuus ry
- Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto
- Suomen palopäällystöliitto ry
- Teknisen Kaupan Liitto ry
- Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
- Säteilyturvakeskus
- Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- ministeri Lauri Tarasti

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia, kaivoslakia ja ydinenergialakia. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia täydennettäisiin ympäristövaikutusten arviointia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin ja vaarallisten aineiden suuronnettomuusvaaran torjuntaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin täytäntöönpanon osalta. Muutokset kohdistuisivat direktiivien mukaisten lupien myöntämistä, tiedoksiantoa sekä muutoksenhakua koskeviin säännöksiin. Lisäksi lakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia.

Lisäksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettuun lakiin, ydinenergialakiin ja kaivoslakiin ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännökset, jotka koskevat ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin lisättyä uutta, valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevaa säännöstä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2021 kuluessa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Hallituksen esityksessä ehdotettujen lainsäädännön muutosten taustalla ovat Euroopan komission käynnistämät rikkomusmenettelyt. Suomi on vastaanottanut 28.11.2019 ympäristövaikutusten arviointia koskevan ns. YVA-direktiivin kansallisesta täytäntöönpanosta komission antaman virallisen huomautuksen, joka koskee direktiivin lupamenettelyille asettamien vaatimusten täytäntöönpanoa kansallisessa lainsäädännössä.

Suomi on lisäksi 3.7.2020 vastaanottanut komission virallisen huomautuksen suuronnettomuuksien ehkäisemistä koskevan ns. Seveso III -direktiivin kansallisesta täytäntöönpanosta. Komissio on katsonut, että useita direktiivin säännöksiä ei ole pantu asianmukaisesti täytäntöön. Huomautus koskee direktiivin yksityiskohtien sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön, ja muutokset ovat luonteeltaan pääosin teknisiä.

Suomi on YVA-direktiivin täytäntöönpanon osalta antamassaan vastauksessa ilmoittanut kansallisen lainsäädännön täydentämisestä vuoden 2021 loppuun mennessä. Nyt käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan sektorikohtaisten lupasäännösten muuttamista vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (kemikaaliturvallisuuslaki), kaivoslaissa ja ydinenergialaissa.

Seveso III -direktiivin osalta Suomi on tietyiltä osin todennut komission huomautuksen kohteena olevien säännösten jo olevan kansallisessa lainsäädännössä ja sen vuoksi antamassaan vastauksessa osittain kiistänyt komission huomautuksen. Muilta osin Suomi on ilmoittanut muuttavansa kansallista lainsäädäntöään. Tarvittavat muutokset koskevat osittain samoja säännöksiä kuin edellä mainitun YVA-direktiiviä koskevan komission huomautuksen edellyttämät muutokset.

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

YVA-direktiivin ja Seveso III -direktiivin kansallista täytäntöönpanoa täydennettäisiin tekemällä tarvittavat muutokset kemikaaliturvallisuuslain. Kaivoslain ja ydinenergiain lupamenettelyä koskeviin säännöksiin lisättäisiin viittaukset uuteen YVA-lain 29 a §:ään, jossa säädetään lupaviranomaisten velvollisuuksista valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavissa hankkeissa.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia tarpeellisina ja keskeisiltä osin tarkoituksenmukaisina. Talousvaliokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetyn täsmäntävin muutoksin.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esiin tulleen tarpeeseen varmistaa lupamenettelyjen sujuvuus ja kohtuullinen kesto. Tätä korostaa osaltaan myös sääntelyn taustalla olevan EU-lainsäädännön edellyttämä laaja muutoksenhaku- ja viereillepano-oikeus. Tämän tavoitteen kannalta keskeistä on toisaalta lupahakemusten huolellinen ja avoin valmistelu ja toisaalta lupaviranomaisten toiminnan tehokkuus, lupaprosessien sujuvoittaminen ja riittävien viranomaisresurssien turvaaminen. Sektorikohtaisessa lainsäädännössä tulee pyrkiä myös lupamenettelyjen ja muutoksenhakuoikeuden johdonmukaiseen sääntelyyn.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta

127 a §. Valitusoikeus. Talousvaliokunta esittää ilmaisun ”sellaiset rekisteröidyt yhdistykset ja säätiöt, joiden tarkoituksena on luonnon-, ympäristön- tai terveydensuojelun edistäminen alueella, johon päätöstä koskeva toiminta vaikuttaa” korvaamista ilmaisulla ”yleisö, jota asia koskee”. Tämän muutoksen tarkoituksena on varmistaa, että säännös täyttää hallituksen esityksen taustalla olevan Seveso III -direktiivin asianmukaisen täytäntöönpanon vaatimukset. Säännöksen sanamuoto vastaisi tällöin direktiivissä käytettyä käsitteistöä. Käsite ”yleisö, jota asia koskee” on määritelty lain 6 §:n 23 kohdassa ja sisältää myös edellä mainitut rekisteröidyt yhdistykset ja säätiöt.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 169/2021 vp sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 169/2021 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 6 §:n 23 kohta, 26 § sekä 104 b §:n otsikko, 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 23 kohta laissa 1142/2016 ja 104 b §:n otsikko, 1 ja 2 momentti laissa 358/2015, sekä lisätään 104 b §:ään, sellaisena kuin se on laissa 358/2015, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, sekä lakiin uusi 104 f ja 127 a § seuraavasti:

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

23) *yleisöllä, jota asia koskee* yleisöä, johon onnettomuus vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa, ja yleisöä, jonka etua asiaa koskeva päätös koskee, sekä niitä rekisteröityjä yhdistyksiä ja säätiöitä, joiden tarkoituksena on luonnon-, ympäristön- tai terveydensuojelun edistäminen alueella, jota päätös koskee;

26 §

Ympäristövaikutusten arvioinnin huomioon ottaminen luvassa

Toiminnanharjoittajan on toimitettava 23 ja 58 §:ssä tarkoitettua lupaa hakiessaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 25 §:ssä tarkoitetut asiakirjat, jos kyseessä on mainitussa laissa tarkoitettu ympäristövaikutusten arviointimenettelyä edellyttävä hanke.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on 1 momentissa tarkoitettua lupahakemusta koskevassa päätöksessä otettava huomioon perusteltu päätelmä, ympäristövaikutusten arviointi sekä mahdollisten kansainvälisten kuulemisten tulokset ja sisällytettävä lupapäätökseen perusteltu päätelmä soveltaen, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 26 §:ssä säädetään, sekä

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

varmistettava perustellun päätelmän ajantasaisuus soveltaen, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 27 §:ssä säädetään.

Tarkempia säännöksiä lupapäätöksen sisällöstä ja lupapäätöksestä tiedottamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 a luku

Lupa-asiasta kuuleminen ja tiedottaminen

104b §

Lupahakemuksen tiedoksianto

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on annettava lupahakemus tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Kuulutus ja hakemusasiakirjat on kuitenkin pidettävä nähtävillä vähintään 30 vuorokautta. Kuulutus ja hakemusasiakirjat voivat sisältää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä toiminnanharjoittajan nimen ja toiminnan sijaintipaikan tiedot. Viranomaisen verkkosivuilla julkaistavat henkilötiedot on poistettava viranomaisen verkkosivuilta päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

Tieto kuulutuksesta on julkaistava myös toiminnan vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain (410/2015) 108 §:ssä säädetään. Lisäksi kuulutuksen julkaisemisesta on tiedotettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai julkaiseminen ole muutoin tarpeetonta. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on annettava lupahakemus erikseen tiedoksi yleisölle, jota asia koskee, noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään asiakirjan tiedoksiannosta.

Lupaviranomaisen velvoitteista niissä hankkeissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:ssä.

104 f §

Lupapäätöksen tiedoksianto

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston on annettava lupapäätös tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa. Lupapäätös on lisäksi annettava erikseen tiedoksi yleisölle, jota asia koskee.

Lupaviranomaisen velvoitteista niissä hankkeissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:ssä.

Jos lupapäätökseen sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia, noudatetaan sen sijaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, mainitun lain 14 §:ää.

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

16 luku

Muutoksenhaku

127 a §

Valitusoikeus

Sen lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 7 §:n 1 momentissa säädetään, muutosta 23 ja 58 §:ssä tarkoitettua lupaa koskevaan päätökseen saavat hakea myös yleisö, jota asia koskee, sekä päätöstä koskevan toiminnan sijaintialueen kunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

kaivoslain 40 ja 58 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kaivoslain (621/2011) 40 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 771/2019 ja 966/2020, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 ja 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, sekä 58 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 771/2019 ja 966/2020, uusi 8 momentti, jolloin nykyinen 8 momentti siirtyy 9 momentiksi, seuraavasti:

40 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Lupaviranomaisen velvoitteista niissä hankkeissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:ssä.

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

58 §

Lupapäätöksestä tiedottaminen

Lupaviranomaisen velvoitteista niissä hankkeissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ydinenergilain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ydinenergilain (990/1987) 23 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 260/2017 ja 964/2020, uusi 7 momentti seuraavasti:

23 §

Lupahakemuksen käsitteleminen

Lupaviranomaisen velvoitteista niissä hankkeissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp

Helsingissä 7.12.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok

varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Mari Holopainen vihr

jäsen Hannu Hoskonen kesk

jäsen Eeva Kalli kesk

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Minna Reijonen ps

jäsen Janne Sankelo kok

jäsen Veikko Vallin ps

jäsen Tuula Väättäinen sd

jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen

Valiokunnan mietintö TaVM 38/2021 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Kokoomuksen valiokuntaryhmän mielestä on valitettavaa, että hallitus on luvannut komissiolle lainmuutoksen eikä pyrkinyt selvittämään, miten Suomen voimassa oleva oikeus täyttää YVA-direktiivin vaatimukset

Kokoomuksen mielestä on oikein, että tahoilla, joita asia koskee, on valitusoikeus ympäristön tilaan vaikuttavissa hankkeissa. Yritysten oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi ja viranomaisten päällekkäisen työn välttämiseksi on kuitenkin tärkeää varmistaa, että hankkeen ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusluvista ei valiteta samoilla perusteilla kahteen kertaan. Kemikaaliturvallisuuslain mukaiset luvat ovat usein osa teollisuustoimijoiden laajaa lupakokonaisuutta, joiden osalta järjestöillä ja kunnilla on jo tällä hetkellä laajat valitusoikeudet. Valitus ei siis kemikaaliturvallisuuslain mukaisessa luvassa enää voisi koskea esimerkiksi YVA:n johtopäätöstä, mikäli siitä on jo valitettu ja asia käsitelty ympäristönsuojelulain lupapäätöksen yhteydessä. Nykyisillä uudistuksilla on tarve, päinvastoin kuin tällä esityksellä, selkeyttää ja sujuvoittaa prosesseja.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietinnön (HE 169/2021 vp) yleisperustelujen kolmas kappale muutetaan kuulumaan seuraavasti: ”Valiokunta pitää valitettavana, että hallitus on jo vuonna 2020 vastauksessaan Euroopan komissiolle ilmoittanut laajentavansa valitusoikeutta sen sijaan, että olisi esitetty komission vaatimukseen parempia ratkaisuja. Nyt käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan sektorikohtaisten lupasäännösten muuttamista vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (kemikaaliturvallisuuslaki), kaivoslaissa ja ydinenergialaissa. Valitusoikeuden laajennus tulee pidentämään YVA-velvollisten investointien luvituksen kokonaisaikaa. Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää kuitenkin hallituksen esitystä nyt syntyneessä tilanteessa vääjäämättömänä.”

Helsingissä 7.12.2021

Sanni Grahn-Laasonen kok
Janne Sankelo kok
Pia Kauma kok